

KÜTÜPHANE HAFTASI

Türk Kütüphaneciler Derneği Genel Merkezi Halkın kütüphanelerden daha iyi şekilde yararlanmasını temin etmek, Türk Kütüphaneciliğinin sorunlarını halka maletmek ve mesleğin yurt çapında tanınmasını temin etmek için her yılın Kasım ayının son haftasını Kütüphane Haftası olarak kutlamaya karar vermiştir.

İlk defa 1964 yılının Kasım ayında kutlanan Kütüphane Haftası dolayısıyla Genel Merkez haftada bir kaç defa toplanmak suretiyle gereken çalışmayı yapmış ve haftanın yurt çapında başarılı olmasını sağlamıştır. İlk olarak gazetelerin haftadan bahsetmeleri sağlanmış ve Ankara İstanbul radyolarının geniş ölçüde haftaya katılması temin edilmiştir. Kütüphaneler Genel Müdürlüğünün hazırladığı «Fotoğrafla Halk Kütüphaneleri» adlı sergi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi salonlarında açılmıştır. Milli Kütüphane tarafından da Milli Kütüphane koleksiyonları arasında bulunan elyazmaları, İbrahim Müteferrika basınlarının tamamı, ilk taş basması eserlerini ihtiva eden sergi Kütüphane haftası boyunca halka açık bulundurulmuştur.

Program gereğince haftanın ilk günü olan 23 Kasım 1964 pazartesi günü Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi konferans salonunda Ankarada bulunan kütüphanecilerin büyük bir ekseriyetinin, Milli Eğitim Bakanlığı mensuplarının ve kütüphaneciliğe ilgi duyan büyük bir kalabalığın hazır bulunduğu toplantıyı Türk Kütüphaneciler Derneği Genel Başkanı Abdülkadir Salgır bir konuşma ile açmış ve müteakiben Türk Kütüphaneciliğinin gelişmesinde büyük emekleri geçmiş olan Adnan Ötügen kürsüye gelerek Türk kütüphaneciliğinin geçmişteki durumu ile bugününü mukayese eden ve katedilen büyük mesafeyi belirten ve büyük bir ilgi ile takip edilen güzel bir konuşma yapmıştır. Bu yapıcı ve müsbet konuşma dinleyiciler tarafından büyük alkışlarla karşılanmıştır. (İrticalen yapılan bu konuşmayı aynen vermek mümkün olmadı) Adnan Ötükenden sonra kürsüye Kütüphaneler Genel Müdürü İsmet Parmaksızoğlu gelmiş ve metnini diğer sütunlarımızda verdiğimiz konuşmayı yapmıştır.

Günün son konuşmasını Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Kürsüsü Doçenti Dr. Osman Ersoy yapmıştır. Bu konuşmasında Ersoy kütüphanelerin toplum kalkınmasında, eğitim ve öğretimde ve bilimsel araştırmalarındaki büyük önemini belirtmiştir. Bu konuşmalardan sonra Kütüphaneler Genel Müdürlüğünün hazırladığı sergi gezilmiş ve bilahare İnkılap Tarihi Kütüphanesinde bir kütüphanecinin Kütüphaneciliğe ait eserleri ihtiva eden kitap sergisi görülmüştür. Bu toplantıdan evvel Kütüphanecilik Haftası dolayısı ile İstanbul Beyazıt Devlet Kütüphanesi Müdürü Muzaffer Gökman tarafından yazılıp Türk Kütüphaneciler Derneği Genel Merkezince bastırılan «Türk Kütüphaneciliğinin Bibliyografyası» adlı eser güne katılanlara armağan edilmiştir.

Aynı gün Ankara Radyosunda Cemalettin Şenocak Kütüphane konusunda ilgi ile izlenen bir konuşma yapmıştır. Kütüphane Haftası başlamadan önceki günlerde de Ordu saatinde ve çocuk saatinde kütüphane ve kitap konusunda konuşmalar ya-

pılmış, yapılacak toplantılar radyodan halka duyuru'muştur. Türk Kütüphaneciler Derneği Genel Merkezi Türk Hava Kurumuna başvurarak hafta dolayısı ile hazırlatılan dövizlerin Türk Hava Kurumu uçakları ile şehrin kalabalık semtlerine atılmasını temin etmiştir. Uçaklar tarafından atıldığında büyük ilgi gören dövizlerdeki veçizeler şunlardı «Kitaplara kavuşmak için siz de çevrenizde bir kütüphane açılmasına gayret ediniz.», «Her aradığın bilgiyi ancak kitap ve kütüphanelerde bulursun.» «Kitap okuyanın dünyası zenginleşir.», «Kitap ilme giden yoldur.» «Bir Kütüphane açılır, bir hapisane kapanır.» «Bütün toplumlarda kütüphane; okul, ışık, yol ve baraj kadar önemlidir. Kalkınan Türkiye'nin bütün problemlerini kitap ve kütüphane halledecektir. Vatandaş, kitap oku ve kütüphane ile ilgilen-» «Kitap insanların mutluluğu için savaşan ulusları yücelten bilgi hazinesidir.» «Karanlığı aydınlatmak; kütüphaneler açmak ve faydalanmakla mümkündür.», «Bir milletin kültür ve uygarlık seviyesi kütüphaneler ve kütüphanelerden faydalananların sayısı ile ölçülür.», «Sayın Vatandaş, içinde bulunduğumuz hafta KÜTÜPHANE HAFTASIDIR. Okuyup öğrenerek ilerleyeceğimizi düşünüp, kütüphanelere gitmek, çocuklarımızın okumalarını sağlamak her Türk'ün görevidir. Okuyalım ve okutalım!», «Çağımızın başdöndürücü buluş ve gelişmelerini izleyeceğimiz ve araştıracağımız yer modern kütüphanelerdir.» «Modern kütüphaneler olumlu araştırmaların başladığı, devam ettiği, çoğu zaman da sonuçlandığı yerlerdir.», «Kitapları severek oku!»

26 Kasım 1964 günü her sene dağıtılan «Emily Dean Ödülü» için Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinde bir tören yapılmış ve derece alanlara Türk Kütüphaneciler Derneği tarafından kitap armağan edilmiştir. Kütüphane Haftası içinde yapılan bu törenden sonra verilen çayda kütüphaneciler meslekleri ile ilgili sohbetler yapmışlardır.

27 Kasım 1964 günü Hacettepe Tıp Merkezi Kütüphane Müdürü İlhan Kum Kütüphane haftası dolayısı ile «Bibliyografik Kontrolde Yeni Gelişmeler» konulu bir konferans vermiştir. Aynı akşam «Dini ve Ahlâki Müsahabeler» saatinde Mehmet Oruç Kütüphane Haftası dolayısı ile «İslâmda Kütüphane» konulu bir konuşma yapmıştır.

28 Kasım 1964 günü «Radyo Çocuk Saati»nde Sema Okay (Cıgızoğlu)nun hazırladığı kütüphanelerle ilgili radyofonik temsil programına alınmış ve büyük bir ilgi ile takip edilmiştir.

29 Kasım 1964 günü Radyoda saat 21.00 - 21.30 da özel bir program tatbik edilmiştir. Raporaj şeklinde verilen bu programda Türk Kütüphaneciler derneği Genel Başkanı Abdülkadir Salgır Milli Kütüphaneden söz eden şu konuşmayı yapmıştır :»

Zamanla medeniyetin mahvolduğu, yeni yeni medeniyetlerin yeni nesiller tarafından kurulduğu, şimdiye kadar gelip geçmiş medeniyetlerden bize taptaze kalanların yalnız yazılı belgeler olduğu hepimizce bilinen bir gerçektir.

Bakınız dünyanın en büyük milli kütüphanesi olan Library of Congress için bir yazar neler söylüyor : «bir an bir avuç insan hariç bütün dünya, tekml müessese ve kıymetleriyle göçüp gitse yalnız bu iki bina sayesinde bugünkü medeniyeti yeniden kurmak mümkündür.»

Bu kadar önemli bir sorumluluk yüklenmiş olan Milli Kütüphanelerden bizim Milli Kütüphanemiz nasıl kuruldu size kısaca bahsedeyim.

15 Nisan 1946 günü Milli Eğitim Bakanlığı Yayın Müdürlüğünün küçük bir odasında mütevazı bir törenle ve iki kitapla Milli Kütüphanenin manevî temeli atılmıştı.

Bu iki kitap, Millî Şairimiz Mehmet Emin Yurdakul'un eserleri idi. Kısa bir konuşma ile kitapları bir camlı dolaba koyan Millî Kütüphanenin kurucusu Adnan ÖTÜKEN, «Bu fidan yeşerecek, büyük bir çınar olacak» demişti o gün. İşte. 18 yıl önce Millî Kütüphanemizin hazırlık çalışmalarına böyle mütevazî bir şekilde başlanmıştı.

Şimdi yarım milyon ciltlik kitap, gazete ve dergi koleksiyonu, 1800 cilt elyazması kitabı, 10.000 den fazla nadir elyazma kitabın mikrofilmî, zengin harita, plak, nota, resim ve tablo koleksiyonlarıyla Millî Kütüphanemiz, Orta Doğunun en zengin ve en modern bir kütüphanesi haline gelmiştir.

Millî Kütüphane, Ankara'da Namık Kemal Mahallesinde daha önce bir gazino olarak yapılmış olan bir binada okuyucularına hizmet etmektedir. Birisi 1953 yılında ve diğeri de 1964 yılında hizmete girmiş olan ek binalarıyla ancak bugünkü ihtiyacı karşılayabilecek durumdadır. Resmî tatil günleri ve Çarşamba günleri öğleden sonraları hariç, hergün sabah saat 9.00 dan gece saat 22.00 ye kadar günde 13 saat okuyucuların hizmetinde olan Millî Kütüphaneden yılda ortalama olarak 90.000 okuyucu faydalanmaktadır.

1950 yılında kabul edilmiş olan özel kanunu ile Millî Kütüphane, Millî kültür araştırmalarının mümkün kılan, her türlü ilim ve sanat çalışma ve araştırmalarını kolaylaştıran bir müessese haline gelmiştir. Amacı memleketimizde ilk basım evinin kurulduğu ve ürün vermeye başladığı 1729 yılından itibaren basılmış olan bütün fikir ürünlerini, Türkiye ve Türklerle ilgili yabancı dil eserleri, genel konulu eserleri ve her konunun müracaat kitaplarını toplamak, araştırmacıların istifadesine sunmak ve gelecek nesillerin de faydalanabilmelerini mümkün kılmak için muhafaza etmektedir.

Memleketimizde basılan ve yayınlanan bütün fikir ürünleri Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu gereğince beşer nüsha derlenerek bir nüshası da Millî Kütüphaneye gönderilir. Böylece Memleketimizde basılan bütün kitaplar Millî Kütüphaneye gelir ve araştırmacıların istifadesine sunulur. Millî Kütüphaneye bu eserlerden faydalanmak suretiyle memleketimizdeki fikir ürünlerinin nelerden ibaret olduklarını sistematik bir şekilde veren Türkiye Bibliyografyası, ve bilimsel makaleleri tanıtan Türkiye Makaleler Bibliyografyası hazırlanmakta ve yayınlanmaktadır.

Millî Kütüphane ayrıca Türkiye kütüphanelerinde bulunan yabancı dil kitap ve süreli yayınların kataloglarını hazırlamak, memleketler arası kitap iaresini ve mübadelesini organize etmek suretiyle de ilim adamlarımızın araştırma yapabilmelerini de kolaylaştırmak suretiyle yararlı olmaktadır.

Bir memleketin kültür ve medeniyet seviyesinin kütüphane ve kütüphaneden faydalananların sayısı ile ölçüldüğüne inandığımız bu modern çağda; plânlı bir çalışma devresine girmiş olan Memleketimizde de Millî Kütüphane için önemiyle orantılı, ve en az yarım asırlık bir ihtiyacı karşılayacak bir binanın yapılması zamanı gelmiştir.

Abdülkadir Salgırdan sonra konuşan Dr. Müjgan Cumbur'a ilk önce şu soru sorulmuştur : Yazma eser kütüphanelerinden bahsedebilir misiniz ?

— Türk Kütüphaneciliğinin yüzyıllar boyu süre gelen uzun bir geçmişi vardır. Günümüzdeki yazma eser kütüphaneleri işte bu uzun geçmişin birer canlı tanığıdır ve koleksiyonlarıyla, kısmen binalarıyla eski Türk kütüphanelerinin bir bakıma mirasçısı sayılırlar. Tarihimizde yaygın bir kütüphane kurma geleneği vardı. İstanbul, Edirne, Bursa, Kastamonu, Sivas, Konya gibi eski büyük kültür merkezlerimizden

Ürgüb'ün Ortahisar köyü gibi küçük kasabalara kadar yurdun dört bir bucağında, devlet adamlarından, bilginlerden, esnafa, ev kadınlarına kadar yüzlerce kişi sayılı unutulmuş kütüphaneler kurmuşlardır. Cami dolaplarında, odalarında, bitişiklerinde, medreselerde, tekke ve türbelerde, hattâ bedestenlerde ve bilhassa özel binalarda kurulan bu kütüphanelerden günümüze kalan binlerce ciltlik yazma eser koleksiyonları gerek muhteva, gerekse sanat bakımından doğu ve batı bilim çevrelerinin gıpta ve ilgisini çekmektedir. Bunların çoğu Türk ve doğu tezhip, minyatür, cilt, yazı, kâğıtçılık ve mürekkep, kısacası kitap sanatının en seçkin ve ölmez şaheserleridir.

Soru : Bugün en büyük yazma kütüphanemiz hangisidir ?

— Yalnız Türkiye'nin değil, dünyanın en büyük ve en zengin yazma kütüphanesi İstanbul'daki Süleymaniye Kütüphanemizdir. Sinan'ın mimarî şaheseri sayılan ve günümüzün ihtiyaçlarına göre, zevkle restore edilmiş bulunan eski Süleymaniye medreselerinde bugün yetmişten fazla vakıf kütüphanenin çoğu yazma, kısmen eski harfli basma eserleriyle kurulmuştur. Zevkle döşenmiş okuma salonları, çelik rafli depoları, en modern âletlerle tehz edilmiş mikrofilm atelyesi, eskiyen, yırtılan, kurtların ve iklim şartlarının harap ettiği nadir yazmaları onaran kitap patalojisi bölümüyle, eski cilt sanatımızı devam ettiren çitçileriyle, eski kültüre aşina personeli ve bu personelin düzenlediği kataloglarıyla Süleymaniye Kütüphanemiz üzerinde gururla durduğumuz bir kuruluştur.

Soru : Yazma eser kütüphanelerimize başka örnekler gösterebilir misiniz ?

— Eski kütüphane mimarimizin birer küçük şaheseri olan yine İstanbul'daki Köprülü Ragıp Paşa, Topkapı Sarayı'ndaki III. Ahmet, Nuruosmaniye, Atıf Efendi, Selim Ağa, Konya'daki Yusuf Ağa, Isparta'daki Halil Hamit Paşa, Kayseri'deki Raşit Efendi, Kütühyâ'daki Vahit Paşa, Tire'deki Necip Paşa Kütüphaneleri birer yazma eser kütüphanesi, aynı zamanda birer kitap müzesi değer ve niteliğindedir. Takdir edilir ki bu çok kısa konuşma sırasında Türkiye'deki bütün yazma kütüphanelerini ya da içinde yazma eser koleksiyonlar bulunan diğer kütüphanelerimizi tek tek anmaya imkân yoktur. Ancak dünyadaki en zengin Türk - İslâm yazma eser koleksiyonlarının memleketimizde bulunduğunu söylemek bir gerçeğin ifadesi olacaktır.

Soru : Mikrofilm dediniz, kütüphane'lerimizdeki bu çalışmanın nedenlerini biraz açıklayabilir misiniz ?

— Çoğu teknüsha birer ata yadigarı olan yazma eserlerimizi, okuyucu elinde daha fazla hırpalatmamak, bunlardan yurt içinde ve dışında daha kolaylıkla faydalanılmasını sağlamak ve Tanrı korusun herhangi bir kayıp ve yok olma durumunda elde ikinci bir nüshayı bulundurmamak amacıyla bunların mikrofilmlerinin alınması yoluna gidilmiş, Süleymaniye'den başka Millî Kütüphane'de de bir mikrofilm atelyesi kurulmuştur. Bu atelye, Orta - Doğu ve Balkanlar'daki benzerleri arasında en gelişmiş sayılmaktadır. Bugün Millî Kütüphane'de 10.000 yazmanın mikrofilmini kapsayan bir arşiv de meydana gelmiştir. Her geçen gün biraz daha genişleyen bu arşivin de gerek nitelik, gerekse nicelik bakımından dünyada tek olduğunu övünçle söyleyebilirim.

Dr. Müjgân Cumburdan sonra da Dr. Berin Yurdadoğ Üniversite ve Araştırma kütüphaneleri hakkında geniş bilgi vermiştir. Doçent Dr. Osman Ersoy ise Türk Kütüphaneciliğinin sorunlarına değinmiş ve dinleyenlerin ilgiyle izledikleri bir konuşma yapmıştır.

Teknik sebeplerle Kütüphane Haftası içinde verilemeyen Akın Tokmakçioğlunun

hazırladığı «Elimizdeki kitap» konulu konuşma 6 Aralık 1964 akşamı 21.00 - 21.30 da yayınlanmıştır. Bu saatte Sami Gürtürk'te halkın kütüphanelerden ne yolda ve ne nisbette faydalandıklarına dair konuşmuştur. Bu konuşma aynen şöyledir :

Soru : Halk kütüphanelerden faydalanmakta mıdır?

Cevap : Soruyu cevaplamazdan önce belirtmek isterim ki, faydalanmayı üç bakımdan değerlendirmek gerekir. Bilinmektedir ki, Halk kütüphaneleri her şeyden önce okumak isteyenlere imkân sağlayan kurumlardır. O halde okumak insana ne sağlar? Vaktini değerlendirir, bilgisini artırır ve insanı manen yüceltir, okumak. Bunların ölçülmesi ise kolay değil, çeşitli anket ve sosyolojik incelemeler ister. O halde soruyu şu biçime koymada fayda var : Halk kütüphane istemekte midir?

Evet, Halk kütüphane istemektedir gerçekten. Çünkü :

- 1 — Haftada yaklaşık olarak üç - dört yazı çıkar günlük gazetelerimizde. «Köylümüze kütüphane kurduk, bize kitap gönderin» diye.
- 2 — Kütüphane bir ihtiyaç türü olarak köylerimize yayılmış bulunmaktadır. Nevşehir, Niğde, Ürgüp, Kayseri ve Yalvaç köyleri bu alanın en güzel örneklerini vermede.
- 3 — İlçe merkezlerinin kütüphane istekleri Millî Eğitim Bakanlığının imkânlarını zorlamaktadır.
- 4 — Sayıları 100 ün üstünde olan kütüphane yaptırma derneklerine karşı halkımızın gösterdiği ilgi ve yardım cidden memnunluk vericidir.
- 5 — Sosyal faaliyetlere elverişli salonu olmayan kütüphaneler için yeni binalar istenmektedir.

Halkın kütüphane istemekte olduğunun başlıca delilleri bunlar. Bunlardan daha önemli olan husus şudur : Dün ve bugün gözlerini Çocuk kütüphanelerinin eğitim nimetleri içinde açan bugünün, küçükleri, yarın bu yurdun kaderinde söz ve rol sahibi olunca kütüphaneyi daha kuvvetli olarak isteyecek ve gerçek yararlanmanın canlı belgelerini vereceklerdir.

İnsan Arıkan adı geçen saatte Özel Kütüphanelere ait soruları cevaplandırmıştır. Gazetelerde bu hafta dolayısı ile hafta ile ilgili haberler yanında Kütüphaneciliğe ait bir çok makaleler de yayınlanmıştır.

Türk Kütüphanecilik Derneğinin şubesi olan yerlerde de bu hafta içinde toplantılar, sergiler tertiplenmiş mahallî gazetelerde yazılar yayınlanmıştır.